

Oriveden kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma vuosiksi 2026-2033

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Monialainen valmistelutyö suunnitelman pohjana	4
Kaupunkistrategia 2040 – hyvinvointisuunnitelman perusta	5
Mitä hyvinvointi on?	6
Turvallisuus ja kuntalaiskyselyn tulokset	7
Ehkäisevä päihdetyö	9
Kulttuurihyvinvointi	10
Kuntalaiskysely: hyvinvointiin vaikuttavat asiat	12
Ikäystävällinen Orivesi	13
Painopiste 1: Terveellisillä elintavoilla hyvinvointia	15
Painopiste 2: Osallisuudella ja yhteisöllisyydellä hyvinvointia	19
Painopiste 3: Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö	23
Mittarit ja seuranta	27
Taustamateriaalia	32

Johdanto

- Hyvinvointikertomus ja hyvinvointisuunnitelma ovat hyvinvointijohtamisen työvälineitä, jotka tarjoavat suunnan toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin.
- Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma linjaa Oriveden kaupungin hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen painopisteet, tavoitteet sekä niihin liittyvät toimenpiteet tuleville vuosille.
- Suunnitelma koostuu kolmesta painopisteestä. Jokaiselle painopisteelle on asetettu tavoitteet ja toimenpiteitä, jotka tarkentuvat vuosittain palvelualueiden talousarviotavoitteissa. Tavoitteiden ja toimenpiteiden ajantasaisuutta tarkastellaan säännöllisesti suunnitelmakauden aikana.
- Suunnitelman toteutumisesta raportoidaan valtuustolle vuosittain osana hyvinvointitilinpäätöstä.
- Suunnitelma kattaa kaikki ikäryhmät. Valmistelussa on huomioitu myös Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman painopisteet ja tavoitteet. Tämä mahdollistaa samansuuntaisen yhteisen työskentelyn hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhdyspinnalla.

Monialainen valmistelutyö suunnitelman pohjana

- Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmaa on valmisteltu moniammatillisesti eri sidosryhmien kanssa (mm. Oriveden kaupungin eri palvelualueet, Pirha, 3. sektori, seurakunta, päättäjät).
- Aineistoa on kerätty seuraavasti:
 - ✓ Verkostokokous, aiheena ennaltaehkäisevä päihdetyö ja väkivallan ehkäisy
 - ✓ Verkostokokous, aiheena liikenneturvallisuus
 - ✓ Perhekeskusverkosto
 - ✓ Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto
 - ✓ Kylätupahankkeen kyläkierrokset (Eräjärvi, Talviainen, Västilä)
 - ✓ Hyvinvointiryhmä
 - ✓ Vanhusneuvosto
 - ✓ Vammaisneuvosto
 - ✓ Kuntalaiskysely
 - ✓ Hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelualueen johtoryhmä
 - ✓ Kasvatus- ja opetuspalvelualueen johtoryhmä
 - ✓ Tekniikka- ja ympäristöpalvelualueen johtoryhmä
 - ✓ Kaupungin johtoryhmä
 - ✓ Lautakuntien, kaupunginhallituksen ja -valtuuston työpaja

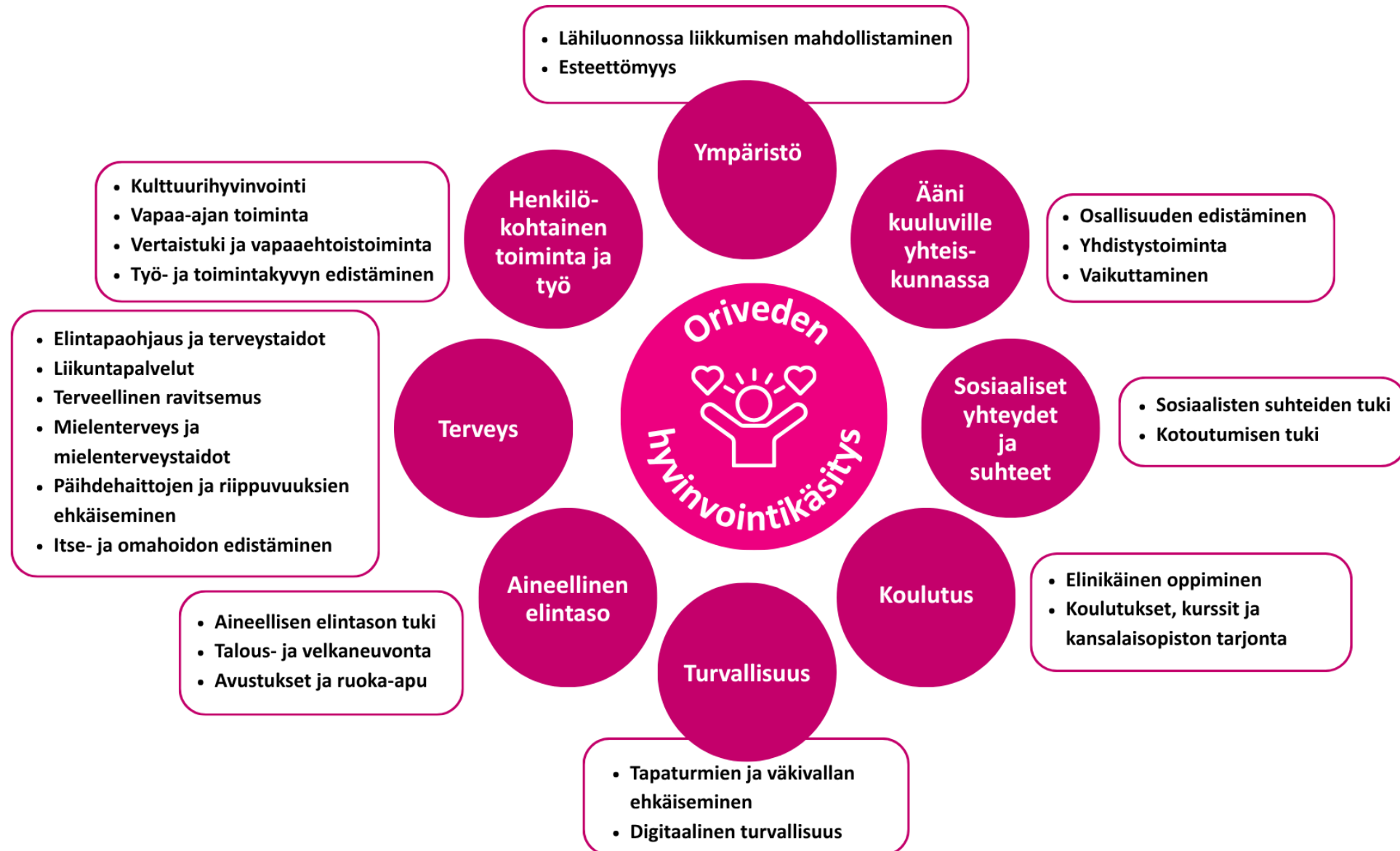
Kaupunkistrategia 2040 – hyvinvointisuunnitelman perusta

ORIV $\approx$ SI

Mitä hyvinvointi on?

(Stiglitzin komission hyvinvointinäkemys)

Turvallisuus

- Orivedellä hyvinvointisuunnitelman osana on myös turvallisuussuunnitelma.
- Hyvinvointia ei voi olla ilman turvallisuutta. Kaupungin tehtävänä on edistää asukkaidensa turvallisuutta osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Turvallisuuden ja turvattomuuden taustalla on monia juurisyitä.
- Tässä kaupungin hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelmassa pyritään vaikuttamaan erityisesti turvallisuuden juurisyihin. Juurisyillä tarkoitetaan niitä yhteiskunnan ja väestön olosuhteita ja ominaisuuksia, jotka vaikuttavat siihen, millaisia turvallisuusongelmia syntyy ja miten paljon. Näitä ovat esimerkiksi koulutustaso, lasten kasvuolosuhteet, oppimisen haasteet, köyhyys, päihteiden käyttö, mielenterveyden haasteet, yksinäisyys ja ulkopuolisuuden tunne.
- Turvallisuus liittyy kiinteästi myös kaupungin talouteen, maineeseen ja elinvoimaan.
- Varsinaisen turvallisuustilanteen lisäksi ihmisten turvallisuuden tunne on merkityksellinen. Tämän vuoksi toimenpiteissä tulee huomioida sekä objektiivinen turvallisuus että yksilöiden subjektiivinen turvallisuuden tunne.
- Asukkaiden koettu turvallisuuden tunne ei aina noudata mitattavaa turvallisuustatilannetta, kuten rikos- tai onnettomuustilastoja.
- Turvallisuuden tunteen kehittymisestä saadaan parhaiten tietoa tekemällä asukkaille säännöllisin väliajoin esimerkiksi kyselytutkimus, jossa selvitetään ihmisten kokemuksia ja näkemyksiä.

Turvallisuus / kuntalaiskysely

- Orivedellä järjestettiin syksyllä 2025 strategiaan liittyvä asukaskysely, jossa kysyttiin myös turvallisuudesta.
- Kyselyyn vastasi 448 henkilöä. Ikäjakaumassa korostuvat 46-64-vuotiaat, mutta muutkin ikäryhmät olivat hyvin edustettuina yli 75-vuotiaita lukuun ottamatta.
- Vastaajat kokivat Oriveden pääosin turvalliseksi. Kaikkien vastauksien keskiarvo oli 8,7 (asteikolla 4-10)
- Arvosanan 10 antoi 21 %, arvosanan 9 antoi 44 % ja arvosanan 8 antoi 24 % kyselyyn vastanneista.
- Oriveden kokivat turvallisimmaksi 26-35-vuotiaat ja yli 75-vuotiaat (ka. 8,9) ja vähiten turvalliseksi alle 18-vuotiaat (ka. 8,3).
- Alle vuoden Orivedellä asuneet (ka. 9,0) sekä muualla asuvat (ka. 8,8) kokivat Oriveden muita vastaajia turvallisemmaksi asuinpaikaksi.

- Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan suunnitelmallista ja poikkihallinnollista toimintaa, jonka tavoitteena on ehkäistä päihteiden ja rahapelaamisen käytön aloittamista, vähentää riskikäyttöä sekä lieventää käytöstä aiheutuvia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia haittoja.
- Ehkäisevä päihdetyö kohdistuu koko väestöön.
- Työ perustuu päihdetilanteen seurantaan, tutkimustietoon ja hyviin käytäntöihin.
- Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan yhteistyössä eri toimialojen, hyvinvointialueen, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa.
- Keskeisiä työmuotoja kunnassa ovat mm. luotettavan tiedon jakaminen, päihteettömän elämäntavan tukeminen ja asenteisiin vaikuttaminen, työntekijöiden osaamisen vahvistaminen, varhainen tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja ohjaaminen sosiaali- ja terveyspalvelujen piiriin. Myös haittojen vähentäminen sekä yksilön että lähipiirin osalta on tärkeää.
- Orivedellä ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavana lakisääteisenä toimielimenä toimii hyvinvointi- ja elämänlaatulautakunta ja monialaisena työryhmänä toimii hyvinvointiryhmä.
- Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on hyvinvointijohtaja.

Kulttuurihyvinvointi 1/2

- Oriveden kaupungin kulttuuristrategia vuosille 2025-2030 on huomioitu hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman laadinnassa. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa kulttuurin ja taiteen avulla orivesiläisten hyvinvointia ja terveyttä.
- Kulttuuristrategian tavoitteena on edistää kulttuurin saavutettavuutta, hyvinvointia ja osallisuutta. Strategian mukaisesti Oriveden kaupunki pyrkii kehittämään kulttuuritoimintaa yhteistyössä eri toimijoiden ja asukkaiden kanssa sekä korostamaan kulttuuriin liittyvää hyvinvointia ja terveyttä, samalla varmistuen kulttuuripalvelujen tasa-arvoisen saavutettavuuden kaikille kuntalaisille.
- Kulttuuristrategian tavoitteet:
 - Kulttuuri edistää asukkaiden hyvinvointia
 - Asukkaiden on mahdollista kokea kulttuuria taloudellisista ja sosiaalisista haasteista huolimatta.

Kulttuurihyvinvointi 2/2

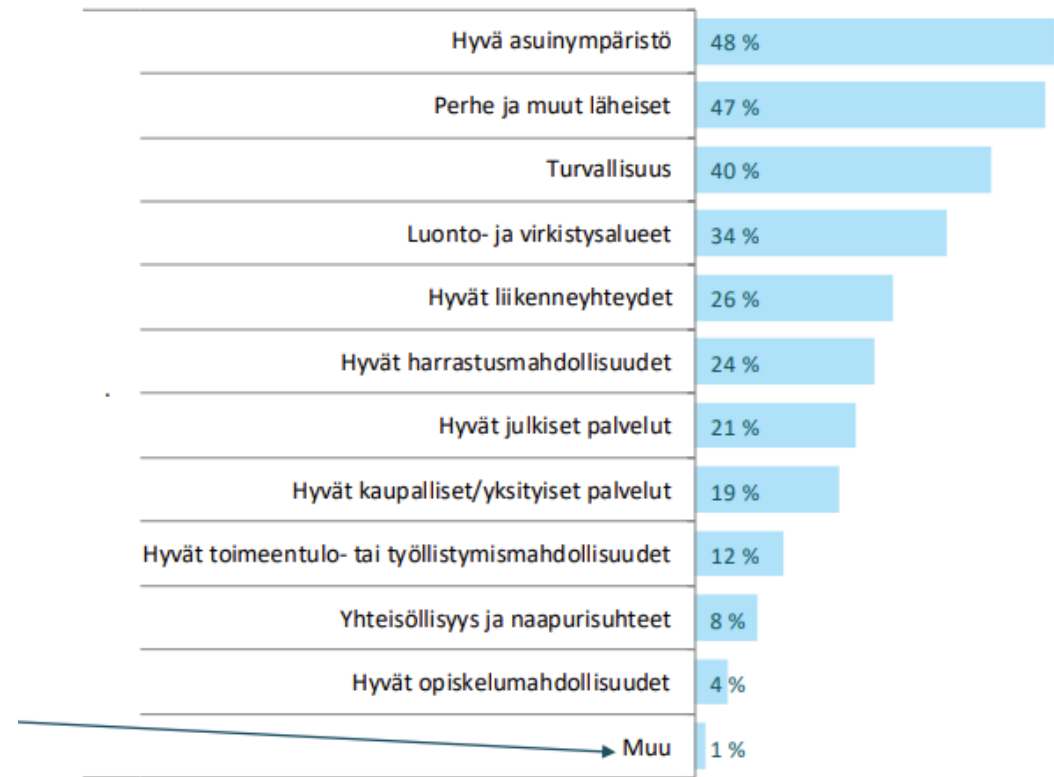
- Kaupungin toiminnassa korostuu erityisesti matalan kynnyksen kulttuuritoiminnan tarjoaminen eri kohderyhmille, kuten erityisryhmille, nuorille ja ikäihmisille.
- Kulttuuri nähdään myös taloudellisesti ja sosiaalisesti vaikuttavana, sillä se edistää hyvinvointia, parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja houkuttelee matkailijoita ja uusia kuntalaisia Orivedelle.
- Kulttuuristrategian tavoitteet ovat sisällä myös hyvinvointisuunnitelman tavoiteosiossa. Tavoitteena on mm. lisätä osallisuuden ja merkityksellisyyden kokemusta kulttuuri- ja taideharrastusten ja kulttuurielämysten avulla sekä parantaa kuntalaisten elämänlaatua ja vähentää yksinäisyyttä. Työtä tehdään yhdessä kulttuuritoimijoiden, vapaaehtoisten sekä hyvinvointialueen kanssa.
- Toimenpiteiden suunnittelussa hyödynnetään myös alueellista kulttuurihyvinvointisuunnitelmaa.

Kuntalaiskysely: Mikä asia vaikuttaa omaan hyvinvointiin?

- Oriveden kaupunkistrategian uudistamisen yhteydessä tehtiin syksyllä 2025 kuntalaiskysely, jossa tiedusteltiin myös sitä, minkä asian vastaaja kokee erityisen merkittävänä oman hyvinvoinnin kannalta.
- Kyselyyn vastasi 448 henkilöä. Ikäjakaumassa korostuvat 46-64-vuotiaat, mutta muutkin ikäryhmät olivat hyvin edustettuina yli 75-vuotiaita lukuun ottamatta.
- Hyvä asuinympäristö, perhe ja läheiset ihmiset sekä turvallisuus mainittiin useimmin kolmen tärkeimmän asian joukossa oman hyvinvoinnin kannalta. Näitä piti erityisen merkittävinä lähes puolet vastanneista.
- Myös mm. luonto- ja virkistysalueet, hyvät liikenneyhteydet, harrastusmahdollisuudet sekä hyvät julkiset ja yksityiset palvelut mainittiin usein.

Minkä asian koet sinulle erityisen merkittävänä oman hyvinvointisi kannalta?

Kaikki, n=448 Valitse korkeintaan kolme Järjestetty mainintojen mukaan

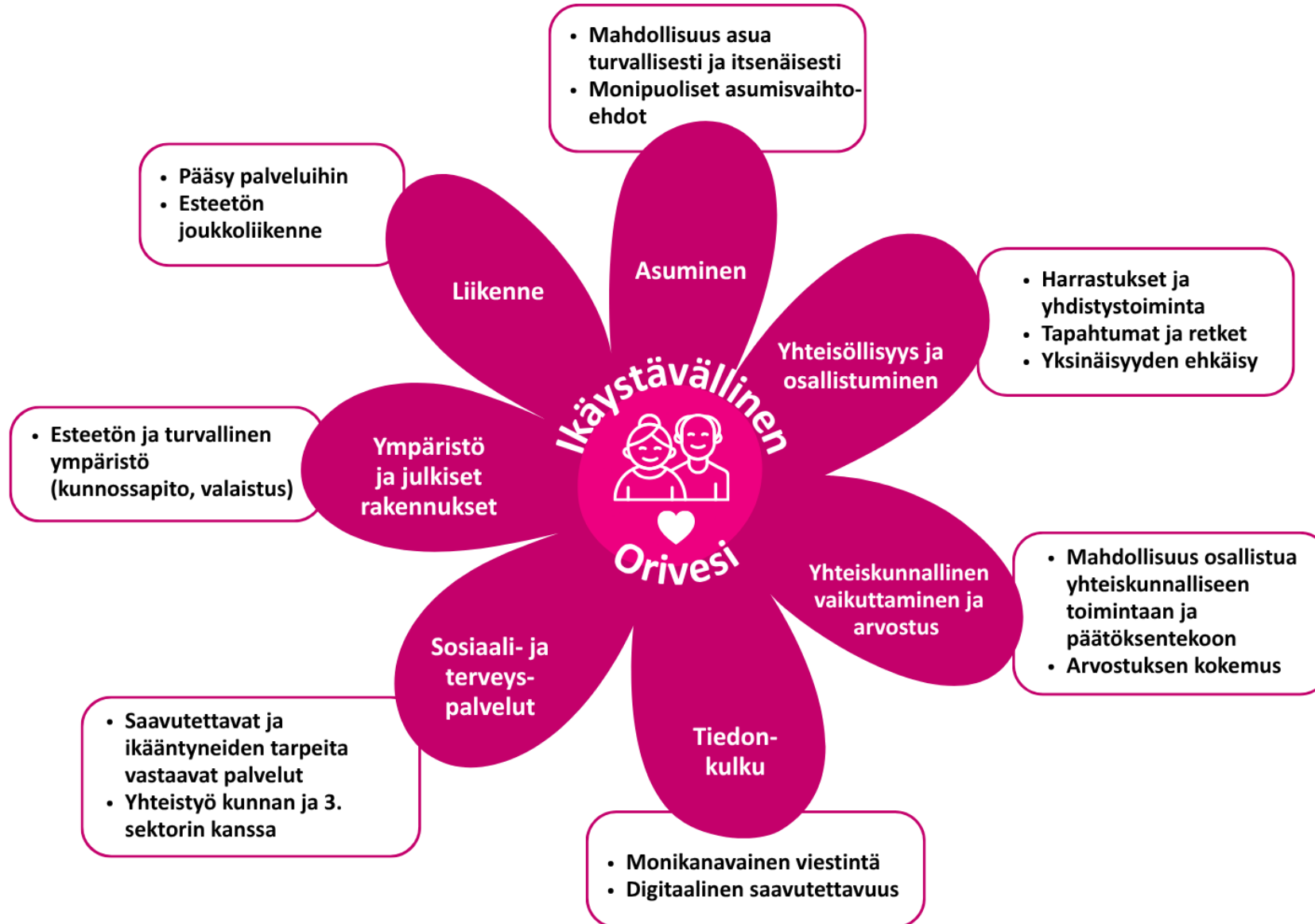

Ikäystävällinen Orivesi

- Valtuustoaloite ”Orivedestä ikäystävällinen kaupunki” tehtiin 18.11.2024. Aloitteen valmistelussa päätettiin, että aloite huomioidaan hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman valmistelussa.
- Ikäystävällinen kaupunki hyödyttää kaikkia: esteettömyys, saavutettavuus ja yhteisöllisyys parantavat kaikenikäisten asukkaiden elämänlaatua.
- Nämä teemat on huomioitu suunnitelman painopisteissä ja tavoitteissa.

Ikäystävällinen Orivesi

Painopiste 1:
Terveellisillä elintavoilla hyvinvointia

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Edistämme asukkaiden terveellisiä ruokatottumuksia	- Noudatamme varhaiskasvatuksessa ja kouluissa Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ikäryhmäkohtaisia suosituksia sekä kouluruokasuosituksia. Lisäksi yksiköissä on käytössä ruokadiplomit ja ruokaraadit. - Toteutamme varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvää ruokakasvatusta eri menetelmin. Päiväkodeissa korostamme myönteistä suhtautumista ruokaan ja maistamista ilman pakkoa. Myönteisellä ilmapiirillä rohkaisemme lasta monipuoliseen ravintoon ja eri makuihin totuttelemiseen. Päivittäiset ateriahetket opettavat lasta hyvien pöytätapojen noudattamiseen ja yhdessä syömisen kulttuuriin. Ruuasta lasten kanssa keskusteleminen edistää lasten ruokasanaston kehittymistä, vahvistaa lapsen ymmärrystä ruoan alkuperästä ja tukee kestävän elämäntavan omaksumista. - Motivoimme koululaisia aamupalan ja koululounaan syöntiin, mm. ravitsemusinfot, lapsien/nuorten ja perheiden tiedotus, kyselyt oppilaille/opiskelijoille, ruokalan viihtyvyyden parantaminen, kouluruokailun kehittäminen palautteiden perusteella, nuorisopalvelujen aamupalatoiminnan kehittäminen sekä vanhempainyhdistyksen iltapalatoiminnan tukeminen. - Motivoimme alaikäisiä energiajuomien käytön vähentämiseen, mm. yhteistyö paikallisten elintarvikeliikkeiden kanssa, nuorten ja perheiden tiedotus, erilaiset kampanjat. - Järjestämme yhteistyössä 3. sektorin kanssa ruuanlaittoon liittyviä kursseja eri-ikäisille kuntalaisille. - Toteutamme yhdessä 3. sektorin kanssa aikuisten yhteisökeskuksen aamupalapilottia (tarjolla maksuton aamupala 1 krt/vk).	ateriapalvelut, kasvatus- ja opetuspalvelut varhaiskasvatuspalvelut ateriapalvelut, opetuspalvelut, hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut hyvinvointipalvelut
Vahvistamme asukkaiden liikunnallista elämäntapaa (1/2)	- Ylläpidämme ja kehitämme omatoimiseen liikkumiseen kannustavia liikuntapaikkoja, leikkikenttiä ja retkeilyreittejä. - Edistämme kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita. - Järjestämme kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville yhteistyössä eri palvelualueiden ja 3. sektorin kanssa (mm. OSKO:n kurssit, kerhot, välituntitoiminta, kouluPT, nuorisopalvelujen toiminta, seurojen ja kaupungin ”höntsäryhmät”). - Kehitämme ja lisäämme erityisryhmien liikunta- ja harrastusmahdollisuuksia yhteistyössä 3. sektorin kanssa. - Kehitämme liikuntaneuvontaa (mm. asiakasohjaus, jatkotoimenpiteet/seuranta, markkinointi). - Järjestämme säännöllisesti eri ikäryhmille maksuttomia liikuntamahdollisuuksia ja teemapäiviä sekä tiedotamme niistä monikanavaisesti. - Kehitämme liikuntatilojen vuokrauskäytänteitä.	tekniikkapalvelut, liikuntapalvelut liikuntapalvelut, OSKO

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Vahvistamme asukkaidemme liikunnallista elämäntapaa (2/2)	- Toteutamme ja vakiinnutamme Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva koulu ja Liikkuva lukio -ohjelmien toimenpiteitä. - Tarjoamme varhaiskasvatuksessa jokaiselle lapselle mahdollisuuden päivittäiseen liikkumiseen ja liikkumisen iloon. Lapsille on tarjolla liikkumiseen kannustavia välineitä varhaiskasvatuspäivän aikana. Liikumme varhaiskasvatuksessa monipuolisesti ja opettelemme turvallista liikkumista retkeilemällä lähiympäristöön. - Lisäämme toiminnallisuutta koulupäivien aikana (mm. liikuntahetki oppituntien aikana, erilaiset tapahtumat). - Kehitämme koulujen välituntiliikuntaa (mm. liikkumiseen kannustava ympäristö, välineet, ohjattu toiminta, kisailut, vertaisohjaajat). - Järjestämme lapsille ja nuorille laadukasta uimaopetusta (mm. Kaikki uimaan turvallisesti! -hanke). Lisäämme lasten uimaopetustunteja. - Järjestämme monipuolista kerhotoimintaa koulupäivän jälkeen (mm. hankkeet). - Toteutamme Yhteisövaikuttamisen voimalla -hankkeen liikkumiseen liittyviä toimenpidesuosituksia. - Edistämme koulu- ja työmatkaliikuntaa sekä muuta arkiliikuntaa erilaisilla tempauksilla (mm. kilometrikisat, alakoululaisten kävelybussi).	kasvatus- ja opetuspalvelut kasvatus- ja opetuspalvelut, hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut henkilöstöhallintopalvelut, hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut
Vahvistamme päihteetöntä elämäntapaa	- Vahvistamme ehkäisevän päihdetyön osaamista ja yhteisiä toimintamalleja yhteistyössä Pirhan ja muiden toimijoiden kanssa (mm. vuosikello, neljän tuulen malli). - Pyrimme vaikuttamaan nuorten asenteisiin (mm. kouluterveyskyselyn tuloksien perusteella kohdennetut monialaiset toimenpiteet). - Järjestämme itse ja olemme mukana erilaisissa ennaltaehkäisevän päihdetyön kampanjoissa ja infotilaisuuksissa. - Tuemme aikuisten matalan kynnyksen toimintaa sekä vertaistukitoimintaa (mm. A-killan toiminta).	hyvinvointipalvelut opetuspalvelut, nuorisopalvelut, hyvinvointipalvelut hyvinvointipalvelut

Yhteenveto

- Vahvistamme asukkaiden terveellisiä ruokatottumuksia mm. osana varhaiskasvatuksen ja koulujen arjen toimintaa.
- Tuemme liikunnallista elämäntapaa mm. kehittämällä liikuntapaikkoja, retkeilyreittejä, välituntiliikuntaa, uimaopetusta, liikuntaneuvontaa ja matalan kynnyksen liikuntaryhmiä.
- Kannustamme asukkaita liikkumaan arjessa ja hyödyntämään maksuttomia, helposti saavutettavia liikuntamahdollisuuksia.
- Vahvistamme päihteetöntä elämäntapaa ehkäisevän päihdetyön, kampanjoiden, varhaisen tunnistamisen, nuorten asenteisiin vaikuttamisen ja matalan kynnyksen tuen avulla.

**Seuraa sydäntä
ja syöt hyvin**

Painopiste 2:
**Osallisuudella ja yhteisöllisyydellä
hyvinvointia**

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Edistämme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta sekä vähennämme yksinäisyyttä	- Järjestämme monipuolisesti eri kohderyhmille maksuttomia/edullisia harrastuksia, tapahtumia ja retkiä yhteistyössä 3. sektorin kanssa ja tiedotamme niistä monikanavaisesti. - Kehitämme eri-ikäisten matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja yhdessä 3. sektorin ja Pirhan kanssa. - Vakiinnutamme nuorten ohjaamo-toiminnan. - Vakiinnutamme Kulttuurikaveri- ja Kaiku-korttitoiminnan. - Lisäämme yhteistyötä 3. sektorin kanssa yhteisten uusien toimintamallien luomiseksi (esim. vertaisohjaajatoiminnan/ ulkoiluttajakaveri toiminnan käynnistäminen, aikuisten ”höntsäryhmät”). - Kehitämme koululaisten maksutonta/edullista kesäaikaista arkipäivisin tapahtuvaa vapaa-ajan toimintaa sekä leiritoimintaa yhdessä 3. sektorin kanssa. - Toteutamme kulttuuristrategian toimenpiteitä. - Kehitämme ilmaista välinelainausta (mm. kirjasto) sekä käytettyjen harrastusvälineiden kierrättämistoimintaa yhteistyössä 3. sektorin kanssa ja tiedotamme niistä monikanavaisesti. - Käynnistämme kirjaston kotipalvelutoiminnan. - Päivitämme kulttuurikasvatussuunnitelman. - Kehitämme koulujen tukioppilastoimintaa sekä lisäämme yhteistyötä opetus- ja nuorisopalvelujen välillä (mm. välituntitoiminta, tapahtumat). - Vahvistamme luokkien ryhmäytymistä eri menetelmin ja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. - Vahvistamme lasten ja nuorten tulevaisuususkua mm. lisäämällä heidän vaikuttamismahdollisuuksiaan. - Tuemme varhaiskasvatuksessa lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustamme oma-aloitteisuuteen. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. - Otamme käyttöön Pro Vaka ja Pro Koulu -toimintamallin.	hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut kasvatus- ja opetuspalvelut
Kehitämme palveluitamme yhteistyössä asukkaiden ja yhteistyötahojen kanssa	- Hyödynnämme palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä mm. asukasraateja sekä digitaalisia palautteenantokanavia. - Teemme asiakaskyselyitä säännöllisesti ja huomioimme palautteen palvelun kehittämisessä. - Kehitämme Seurafoorumin, Yhdistysrehvien ja kumppanuuspöytien toimintaa. - Kehitämme palvelujen ja tapahtumien monikanavaista viestintää (mm. nettisivut, eri somekanavat, ilmoitustaulut). - Olemme aktiivisesti mukana alamme valtakunnallisissa ja maakunnallisissa verkostoissa. - Kehitämme yhteistyössä hyvinvointialueen ja 3. sektorin kanssa paikallisia verkostoja (mm. perhekeskusverkoston, työikäisten sekä ikäihmisten hyvinvointiverkoston toiminnan vakiinnuttaminen).	kaikki palvelualueet

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Vahvistamme asukkaiden digitaitoja ja digiturvallisuustaitoja	- Tuemme vertaisohjaajien matalan kynnyksen neuvontaa (mm. Mukanetti). - Järjestämme koulutusta digitaidoista ja digiturvallisuudesta. - Jaamme aktiivisesti ja monikanavaisesti tietoa ajankohtaisista digiturvallisuuteen liittyvistä asioista. - Vahvistamme lasten ja nuorten digiturvallisuustaitoja mm. nuorisotyön keinoin. - Viestimme vanhemmille THL:n ja OPH:n 0-13-vuotiaita koskevista kansallisista digisuosituksista ja tuemme suositusten noudattamisessa (esim. vanhempien yhteiset pelisäännöt koululaisille). - Vahvistamme lasten ja nuorten digitaalista osaamista edistääksemme lasten koulutuksellista tasa-arvoa ja kasvamista digitaaliseen yhteiskuntaan. - Tuemme yhteistyössä kotien kanssa lasten ja nuorten ymmärrystä digitaalisuudesta ja sen vastuullisesta ja turvallisesta käytöstä.	hyvinvointipalvelut, OSKO kasvatus- ja opetuspalvelut, nuorisopalvelut
Edistämme asukkaiden mielenhyvinvointia	- Edistämme sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen kehittymistä varhaiskasvatuksessa ja kouluissa eri menetelmien ja materiaalien avulla (esim. Mieli ry, Pro Vaka, Pro Koulu). - Vahvistamme lasten ja nuorten kaveritaitoja (mm. jatkuva ryhmäyttäminen) sekä erilaisuuden kunnioittamista. - Ennaltaehkäisemme kasvatus- ja opetuspalveluissa suunnitelmallisesti kiusaamista, väkivaltaa, syrjintää ja häirintää yhteistyössä mm. opiskeluhuollon kanssa. - Tuemme kuntalaisten vertaistuki- ja ryhmätoimintaa. - Teemme tiivistä yhteistyötä Pirhan ja muiden toimijoiden kanssa, jotta apua olisi saatavilla oikea-aikaisesti.	kasvatus- ja opetuspalvelut, nuorisotyöpalvelut hyvinvointipalvelut
Tuemme vanhemmuutta eri keinoin	- Tiivistämme yhteistyötä vanhempainyhdistysten kanssa. - Järjestämme teemaan liittyviä tilaisuuksia ja luentoja. - Järjestämme koko kaupungin yhteisiä vanhempainiltoja, joissa on järjestettynä myös lastenhoito. - Tuemme vanhempien vertaistukea mm. tarjoamalla kokoontumistiloja ja tarjoilut vanhempien yhteisille vertaistuellisille tapaamisille.	kasvatus- ja opetuspalvelut, hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut

Yhteenveto

- Vahvistamme yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä vähennämme yksinäisyyden kokemuksia.
- Tarjoamme eri kohderyhmille maksuttomia tai edullisia harrastuksia, tapahtumia, retkiä, kohtaamispaikkoja ja kulttuuritoimintaa.
- Kehitämme palveluita yhdessä asukkaiden ja yhteistyötahojen kanssa hyödyntämällä palautekanavia, asukasraateja, foorumeita ja verkostoja.
- Vahvistamme digitaitoja ja digiturvallisuutta.
- Tuemme mielen hyvinvointia, tunne- ja kaveritaitoja sekä vanhemmuutta monialaisesti.

Painopiste 3:
Turvallinen ja viihtyisä elinympäristö
hyvinvoinnin perustana

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Hyödynnämme luonnon hyvinvointivaikutuksia	- Edistämme luonnon hyvinvointivaikutuksia ylläpitämällä ja rakentamalla viheralueita, puistoja ja reittejä. - Kehitämme tiedotusta olemassa olevista retkeilyreiteistä. Tiedotuksessa huomioidaan myös reittien esteettömyysnäkökulmat. - Kehitämme ja otamme käyttöön toimintamalleja, joilla tutkitusti edistetään luonnon hyvinvointivaikutuksia (THL:n Terveyttä luonnosta -ohjelma). - Järjestämme eri kohderyhmille retkiä luontoon. - Tiedotamme monikanavaisesti luonnon hyvinvointivaikutuksista ja järjestämme aiheeseen liittyviä tempauksia.	tekniikka- ja ympäristöpalvelut, hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut
Kehitämme lähiympäristöä esteettömäksi sekä liikkumiseen ja osallisuuteen kannustavaksi	- Toteutamme esteettömyyssuunnitelman toimenpiteitä. - Kehitämme yhteiskoulun ja lukion piha-aluetta liikkumiseen kannustavaksi. - Edistämme kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita kaikessa yhdyskuntarakentamisessa. - Rakennamme ja pidämme kunnossa ulkoilu- ja retkeilyreittejä sekä lähivirkistysalueita. - Kehitämme edelleen yhteistyötä 3. sektorin kanssa virkistysalueiden ja liikuntapaikkojen ylläpidossa (mm. hiihtoladut, retkiluisteluradat, avantouintipaikat).	tekniikka- ja ympäristöpalvelut tekniikka- ja ympäristöpalvelut, liikuntapalvelut
Kehitämme lähiympäristöä turvallisemmaksi ja viihtyisämmäksi	- Huolehdimme kaupungin yleisten puistojen ja alueiden siisteydestä sekä esteettömyydestä. - Lisäämme kaupungin viihtyisyyttä mm. viheristutuksin sekä ympäristötaiteen ja valaistuksen avulla. - Puutemme järjestelmällisesti ilkeiltään (mm. alle 15-vuotiaiden osalta yhteistyö Ankkuri-tiimin kanssa). - Huolehdimme katujen sekä kävely- ja pyöräteiden kunnossapidosta ja valaistuksesta. - Järjestämme kampanjoita, joilla kannustamme asukkaita huolehtimaan ympäristöstä ja sen viihtyvyydestä sekä turvallisuudesta. - Varhaiskasvatuksessa ja kouluissa toteutetaan laadukasta ympäristökasvatusta (mm. päiväkodeissa ja kouluissa Vihreä lippu -ympäristömerkit, lukiossa Okka-säätiön sertifikaatti).	tekniikka- ja ympäristöpalvelut kasvatus- ja opetuspalvelut, hyvinvointipalvelut

Tavoitteet, toimenpiteet ja vastuutahot

TAVOITE	TOIMENPIDE	VASTUUTAHO
Kehitämme liikenneympäristöä turvallisemmaksi	- Järjestämme eri ikäryhmille suunnattuja tilaisuuksia, koulutuksia ja tiedotusta yhdessä muiden toimijoiden kanssa (mm. Liikenneturvan). - Toteutamme liikenneympäristöön turvallisuusparannuksia yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Huomioimme eri-ikäisten kuntalaisten tarpeet (mm. esteettömyys). - Kehitämme koulumatkojen liikenneturvallisuutta yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	hyvinvointi- ja elämänlaatupalvelut tekniikka- ja ympäristöpalvelut opetuspalvelut
Vahvistamme asukkaiden turvallisuuden tunnetta	- Tarjoamme lapsille ja nuorille turvallisen arjen varhaiskasvatuksessa sekä opetuspalveluissa (fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen turvallisuuden vahvistaminen eri keinoin). - Vakiinnutamme koulujen turvasivustojen käytön. - Järjestämme erilaisia kansalaistaitokursseja ja yleisöluentoja (mm. varautuminen). - Tarjoamme kuntalaisille tietoa oman turvallisuutensa parantamiseksi ja ennakoinniseksi. - Varmistamme kaupungin toimitilojen ja asuin ympäristöjen turvallisuuden säännöllisillä vaarojen ja riskien kartoituksilla. - Lisäämme tiedotusta toimintakyvyn heikentyessä kotona asumista mahdollistavista toimista (mm. kodin esteettömyysparannukset, korjausrakentaminen, teknisen turvavälineet). - Huolehdimme siitä, että kaupungilla on ajantasaiset toimintaohjeet kriisi- ja poikkeustilanteiden varalle sekä toimipistekohtaiset pelastus- ja turvallisuussuunnitelmat. - Teemme tiivistä yhteistyötä eri toimijoiden kanssa (mm. yhteistyö kylien kanssa häiriötilanteessa).	kasvatus- ja opetuspalvelut OSKO kaikki palvelualueet

Yhteenveto

- Hyödynnämme luonnon hyvinvointivaikutuksia mm. kehittämällä viheralueita, retkeilyreittejä, lähivirkistysalueita sekä uusia toimintamalleja.
- Kehitämme lähiympäristöä esteettömäksi, turvalliseksi, viihtyisäksi ja liikkumiseen kannustavaksi.
- Parannamme kävelyn, pyöräilyn ja liikenneympäristön turvallisuutta yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.
- Vahvistamme asukkaiden turvallisuuden tunnetta arjen turvallisuustyöllä, varautumisella, riskien kartoituksilla, turvallisuussuunnitelmilla ja kuntalaisille suunnatulla tiedotuksella.
- Ympäristön siisteys, valaistus, viheristutukset, ympäristötaide, kunnossapito ja ilkivaltaan puuttuminen tukevat sekä koettua että mitattavaa turvallisuutta ja viihtyisyyttä.

Mittarit ja seuranta

Tavoitteiden toteutus

- Kaupungin johtoryhmä ja hyvinvointiryhmä ohjaavat ja seuraavat suunnitelman toteutumista.
- Palvelualueet toteuttavat toimenpiteitä vuosittain ja tekevät siitä nostoja talousarvioon sekä muihin omiin suunnitelmiinsa.
- Valtuusto seuraa hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman tavoitteiden toteutumista, tehtyjä toimenpiteitä ja vaikutuksia vuosittain (hyvinvointitilinpäätös).
- Väestön hyvinvoinnin seurannassa käytetään kansallista indikaattoritietoa.
- Toimenpiteiden vaikuttavuutta seurataan kansallisilla mittareilla mm. TEAviisari ja HYTE-kerroin.

Mittarit: Painopiste 1

- Sairastuvuusindeksi (ikävakioitu)
- Koulussa on pitkät liikuntavälitunnit
- Koulussa noudatetaan Valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuositusta koululounaan ja välipalojen järjestämisessä
- Kunnassa järjestetään kohdennettuja liikkumisryhmiä liikuntaseuratoiminnan ulkopuolella oleville lapsille ja nuorille
- Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 tunti viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Move!-mittauksen tulokset (5.lk ja 8 lk.)
- Ei syö aamupalaa joka arkipäivä, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Ei syö koululounasta, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Juo energiajuomaa päivittäin, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Käyttää päivittäin jotain tupakkatuotetta tai sähkösavuketta, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Kokeillut kannabista vähintään kaksi kertaa, % 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä

Mittarit: Painopiste 2

- Harrastaa jotain vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Vähintään 2 viikko kestänyt masennusoireilu, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Tuntee itsensä yksinäiseksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25-64-vuotiaat, % osuus vastaavan ikäisestä väestöstä
- Kunnan palveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä hyödynnetään asukasraateja ja foorumeja
- Kunta kutsuu säännöllisesti koolle liikuntaseurojen ja yhdistysten yhteiskokouksen
- Kuntajohdon TEAviisari, osallisuus-pisteet

Mittarit: Painopiste 3

- Kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastaminen kolmen vuoden välein
- Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % 4. ja 5. luokan oppilaista, 8. ja 9. luokan oppilaista, 2. asteen opiskelijat
- Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajakset 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä
- Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta.
- Liikennevahingoissa loukkaantuneet ja kuolleet
- Enintään 1 km päässä viheralueesta asuvien %- osuus
- Kevyen liikenteen väyliä (metriä) / asukas

Taustamateriaalia

Keskeiset suunnitelmaa ohjaavat lait ja asiakirjat

Keskeiset suunnitelmaa ohjaavat lait:

- Kuntalaki 410/2015
- Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021
- Lastensuojelulaki 417/2007
- Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 980/2012

Keskeiset suunnitelmaa ohjaavat asiakirjat:

- [Oriveden kaupunkistrategia 2040](#)
- [Oriveden kaupungin kulttuuristrategia 2025-2030](#)
- [Oriveden hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2022-2025](#)
- [Oriveden kaupungin laaja hyvinvointikertomus vuosilta 2022-2024](#)
- [Pirkanmaan hyvinvointialueen hyvinvointikertomus- ja suunnitelma 2023-2026](#)
- [Pirkanmaan alueellinen hyvinvointisuunnitelma 2026-2029](#)
- [Oriveden seudun kansalaisopiston strategia 2024-2029](#)